

40. Naine läks aita ehtimaie,
keeras oma kirstu juurde,
astus annivaka juurde,
leidis ehted itkemassa,
kaelarahad kaebamassa.
45. Naine noori nõudelema,
kabu kohe küsimai: «Mida itked, ehtekene,
mida kaebed, kaelaraha?»
«Toda itken, naisekene,
toda itken, kabukene.
50. 70. jää ei meil selgasäädijada,
jää ei meil päällepandijada!»
Naine lausus meelestani,
lausus meelee poolestani:
«Ära itke, ehtekene,
55. 75. ära kaeba, kaelaraha!
Maha jäääb mul kaksi lasta,
kaksi kahjukandijada —
jäävad sul selgasäädijaksi,
jäävad sul päällepandijaksi.»
80. 85. Naine läks äialta küsimai,
naine läks ämmalta küsimai:
«Emakene, hellakene,
isakene, kullakene,
kallis kaasa kasvataja —
90. 95. Toomas öhkab ölgdedella,
ajab mind mahlale mäele,
alla vahtera valusa —
kas mul minna noorukessel,
kas mul kaldu kabukesel?»
100. 105. «Mine nüüd mine, miniani,
mine mehe meelta mööda,
käi kaasa käsku mööda!»
Hakkas naine siis minema,
kabukene kallumaie —
110. läks ta mahlale mäele,
alla vahtera valusa.
Küdi künnilla kõneles,
nadu karja kaitsemalla:
«Ära sa mine nüüd, minia,
115. 120. ära sa veere, vellenaine!
Sinna sood summas läksid,
karud karjana kadusid,
viis läks hulka vareseida,
kaksi hulka kaarna'aida —
125. 130. köik nad veer'vad su verele,
rõök'vad naise raipe'ele!»
Naine noori, noorukene
ikka läks mahlale mäele,
läks ta mehe meelta mööda,
135. 140. kuldapüti ta kohale,
vaskivaadi ta varjule,
hakkas pütist kummutama,
vaskivaadist ta valama —
145. 150. kuulis soosta nüüd sabinat,
155. 160. Toomas tulesta kisendas:
«Kuulge, kuulge, noored mehed,
ärge teie nõnda tehke,
nagu mina, Toomas, poiskene
oma hullulla päälla!
165. Saatsin surma naise noore,
hukba oma teisepool!
- Kui sa võtad naise noore,
mõistad võtta — mõista hoida,
mõista õigesti elada!»
170. 175. 180. 185. 190. 195. 200. 205. 210. 215. 220. 225. 230. 235. 240. 245. 250. 255. 260. 265. 270. 275. 280. 285. 290. 295. 300. 305. 310. 315. 320. 325. 330. 335. 340. 345. 350. 355. 360. 365. 370. 375. 380. 385. 390. 395. 400. 405. 410. 415. 420. 425. 430. 435. 440. 445. 450. 455. 460. 465. 470. 475. 480. 485. 490. 495. 500. 505. 510. 515. 520. 525. 530. 535. 540. 545. 550. 555. 560. 565. 570. 575. 580. 585. 590. 595. 600. 605. 610. 615. 620. 625. 630. 635. 640. 645. 650. 655. 660. 665. 670. 675. 680. 685. 690. 695. 700. 705. 710. 715. 720. 725. 730. 735. 740. 745. 750. 755. 760. 765. 770. 775. 780. 785. 790. 795. 800. 805. 810. 815. 820. 825. 830. 835. 840. 845. 850. 855. 860. 865. 870. 875. 880. 885. 890. 895. 900. 905. 910. 915. 920. 925. 930. 935. 940. 945. 950. 955. 960. 965. 970. 975. 980. 985. 990. 995. 1000. 1005. 1010. 1015. 1020. 1025. 1030. 1035. 1040. 1045. 1050. 1055. 1060. 1065. 1070. 1075. 1080. 1085. 1090. 1095. 1100. 1105. 1110. 1115. 1120. 1125. 1130. 1135. 1140. 1145. 1150. 1155. 1160. 1165. 1170. 1175. 1180. 1185. 1190. 1195. 1200. 1205. 1210. 1215. 1220. 1225. 1230. 1235. 1240. 1245. 1250. 1255. 1260. 1265. 1270. 1275. 1280. 1285. 1290. 1295. 1300. 1305. 1310. 1315. 1320. 1325. 1330. 1335. 1340. 1345. 1350. 1355. 1360. 1365. 1370. 1375. 1380. 1385. 1390. 1395. 1400. 1405. 1410. 1415. 1420. 1425. 1430. 1435. 1440. 1445. 1450. 1455. 1460. 1465. 1470. 1475. 1480. 1485. 1490. 1495. 1500. 1505. 1510. 1515. 1520. 1525. 1530. 1535. 1540. 1545. 1550. 1555. 1560. 1565. 1570. 1575. 1580. 1585. 1590. 1595. 1600. 1605. 1610. 1615. 1620. 1625. 1630. 1635. 1640. 1645. 1650. 1655. 1660. 1665. 1670. 1675. 1680. 1685. 1690. 1695. 1700. 1705. 1710. 1715. 1720. 1725. 1730. 1735. 1740. 1745. 1750. 1755. 1760. 1765. 1770. 1775. 1780. 1785. 1790. 1795. 1800. 1805. 1810. 1815. 1820. 1825. 1830. 1835. 1840. 1845. 1850. 1855. 1860. 1865. 1870. 1875. 1880. 1885. 1890. 1895. 1900. 1905. 1910. 1915. 1920. 1925. 1930. 1935. 1940. 1945. 1950. 1955. 1960. 1965. 1970. 1975. 1980. 1985. 1990. 1995. 2000. 2005. 2010. 2015. 2020. 2025. 2030. 2035. 2040. 2045. 2050. 2055. 2060. 2065. 2070. 2075. 2080. 2085. 2090. 2095. 2100. 2105. 2110. 2115. 2120. 2125. 2130. 2135. 2140. 2145. 2150. 2155. 2160. 2165. 2170. 2175. 2180. 2185. 2190. 2195. 2200. 2205. 2210. 2215. 2220. 2225. 2230. 2235. 2240. 2245. 2250. 2255. 2260. 2265. 2270. 2275. 2280. 2285. 2290. 2295. 2300. 2305. 2310. 2315. 2320. 2325. 2330. 2335. 2340. 2345. 2350. 2355. 2360. 2365. 2370. 2375. 2380. 2385. 2390. 2395. 2400. 2405. 2410. 2415. 2420. 2425. 2430. 2435. 2440. 2445. 2450. 2455. 2460. 2465. 2470. 2475. 2480. 2485. 2490. 2495. 2500. 2505. 2510. 2515. 2520. 2525. 2530. 2535. 2540. 2545. 2550. 2555. 2560. 2565. 2570. 2575. 2580. 2585. 2590. 2595. 2600. 2605. 2610. 2615. 2620. 2625. 2630. 2635. 2640. 2645. 2650. 2655. 2660. 2665. 2670. 2675. 2680. 2685. 2690. 2695. 2700. 2705. 2710. 2715. 2720. 2725. 2730. 2735. 2740. 2745. 2750. 2755. 2760. 2765. 2770. 2775. 2780. 2785. 2790. 2795. 2800. 2805. 2810. 2815. 2820. 2825. 2830. 2835. 2840. 2845. 2850. 2855. 2860. 2865. 2870. 2875. 2880. 2885. 2890. 2895. 2900. 2905. 2910. 2915. 2920. 2925. 2930. 2935. 2940. 2945. 2950. 2955. 2960. 2965. 2970. 2975. 2980. 2985. 2990. 2995. 3000. 3005. 3010. 3015. 3020. 3025. 3030. 3035. 3040. 3045. 3050. 3055. 3060. 3065. 3070. 3075. 3080. 3085. 3090. 3095. 3100. 3105. 3110. 3115. 3120. 3125. 3130. 3135. 3140. 3145. 3150. 3155. 3160. 3165. 3170. 3175. 3180. 3185. 3190. 3195. 3200. 3205. 3210. 3215. 3220. 3225. 3230. 3235. 3240. 3245. 3250. 3255. 3260. 3265. 3270. 3275. 3280. 3285. 3290. 3295. 3300. 3305. 3310. 3315. 3320. 3325. 3330. 3335. 3340. 3345. 3350. 3355. 3360. 3365. 3370. 3375. 3380. 3385. 3390. 3395. 3400. 3405. 3410. 3415. 3420. 3425. 3430. 3435. 3440. 3445. 3450. 3455. 3460. 3465. 3470. 3475. 3480. 3485. 3490. 3495. 3500. 3505. 3510. 3515. 3520. 3525. 3530. 3535. 3540. 3545. 3550. 3555. 3560. 3565. 3570. 3575. 3580. 3585. 3590. 3595. 3600. 3605. 3610. 3615. 3620. 3625. 3630. 3635. 3640. 3645. 3650. 3655. 3660. 3665. 3670. 3675. 3680. 3685. 3690. 3695. 3700. 3705. 3710. 3715. 3720. 3725. 3730. 3735. 3740. 3745. 3750. 3755. 3760. 3765. 3770. 3775. 3780. 3785. 3790. 3795. 3800. 3805. 3810. 3815. 3820. 3825. 3830. 3835. 3840. 3845. 3850. 3855. 3860. 3865. 3870. 3875. 3880. 3885. 3890. 3895. 3900. 3905. 3910. 3915. 3920. 3925. 3930. 3935. 3940. 3945. 3950. 3955. 3960. 3965. 3970. 3975. 3980. 3985. 3990. 3995. 4000. 4005. 4010. 4015. 4020. 4025. 4030. 4035. 4040. 4045. 4050. 4055. 4060. 4065. 4070. 4075. 4080. 4085. 4090. 4095. 4100. 4105. 4110. 4115. 4120. 4125. 4130. 4135. 4140. 4145. 4150. 4155. 4160. 4165. 4170. 4175. 4180. 4185. 4190. 4195. 4200. 4205. 4210. 4215. 4220. 4225. 4230. 4235. 4240. 4245. 4250. 4255. 4260. 4265. 4270. 4275. 4280. 4285. 4290. 4295. 4300. 4305. 4310. 4315. 4320. 4325. 4330. 4335. 4340. 4345. 4350. 4355. 4360. 4365. 4370. 4375. 4380. 4385. 4390. 4395. 4400. 4405. 4410. 4415. 4420. 4425. 4430. 4435. 4440. 4445. 4450. 4455. 4460. 4465. 4470. 4475. 4480. 4485. 4490. 4495. 4500. 4505. 4510. 4515. 4520. 4525. 4530. 4535. 4540. 4545. 4550. 4555. 4560. 4565. 4570. 4575. 4580. 4585. 4590. 4595. 4600. 4605. 4610. 4615. 4620. 4625. 4630. 4635. 4640. 4645. 4650. 4655. 4660. 4665. 4670. 4675. 4680. 4685. 4690. 4695. 4700. 4705. 4710. 4715. 4720. 4725. 4730. 4735. 4740. 4745. 4750. 4755. 4760. 4765. 4770. 4775. 4780. 4785. 4790. 4795. 4800. 4805. 4810. 4815. 4820. 4825. 4830. 4835. 4840. 4845. 4850. 4855. 4860. 4865. 4870. 4875. 4880. 4885. 4890. 4895. 4900. 4905. 4910. 4915. 4920. 4925. 4930. 4935. 4940. 4945. 4950. 4955. 4960. 4965. 4970. 4975. 4980. 4985. 4990. 4995. 5000. 5005. 5010. 5015. 5020. 5025. 5030. 5035. 5040. 5045. 5050. 5055. 5060. 5065. 5070. 5075. 5080. 5085. 5090. 5095. 5100. 5105. 5110. 5115. 5120. 5125. 5130. 5135. 5140. 5145. 5150. 5155. 5160. 5165. 5170. 5175. 5180. 5185. 5190. 5195. 5200. 5205. 5210. 5215. 5220. 5225. 5230. 5235. 5240. 5245. 5250. 5255. 5260. 5265. 5270. 5275. 5280. 5285. 5290. 5295. 5300. 5305. 5310. 5315. 5320. 5325. 5330. 5335. 5340. 5345. 5350. 5355. 5360. 5365. 5370. 5375. 5380. 5385. 5390. 5395. 5400. 5405. 5410. 5415. 5420. 5425. 5430. 5435. 5440. 5445. 5450. 5455. 5460. 5465. 5470. 5475. 5480. 5485. 5490. 5495. 5500. 5505. 5510. 5515. 5520. 5525. 5530. 5535. 5540. 5545. 5550. 5555. 5560. 5565. 5570. 5575. 5580. 5585. 5590. 5595. 5600. 5605. 5610. 5615. 5620. 5625. 5630. 5635. 5640. 5645. 5650. 5655. 5660. 5665. 5670. 5675. 5680. 5685. 5690. 5695. 5700. 5705. 5710. 5715. 5720. 5725. 5730. 5735. 5740. 5745. 5750. 5755. 5760. 5765. 5770. 5775. 5780. 5785. 5790. 5795. 5800. 5805. 5810. 5815. 5820. 5825. 5830. 5835. 5840. 5845. 5850. 5855. 5860. 5865. 5870. 5875. 5880. 5885. 5890. 5895. 5900. 5905. 5910. 5915. 5920. 5925. 5930. 5935. 5940. 5945. 5950. 5955. 5960. 5965. 5970. 5975. 5980. 5985. 5990. 5995. 6000. 6005. 6010. 6015. 6020. 6025. 6030. 6035. 6040. 6045. 6050. 6055. 6060. 6065. 6070. 6075. 6080. 6085. 6090. 6095. 6100. 6105. 6110. 6115. 6120. 6125. 6130. 6135. 6140. 6145. 6150. 6155. 6160. 6165. 6170. 6175. 6180. 6185. 6190. 6195. 6200. 6205. 6210. 6215. 6220. 6225. 6230. 6235. 6240. 6245. 6250. 6255. 6260. 6265. 6270. 6275. 6280. 6285. 6290. 6295. 6300. 6305. 6310. 6315. 6320. 6325. 6330. 6335. 6340. 6345. 6350. 6355. 6360. 6365. 6370. 6375. 6380. 6385. 6390. 6395. 6400. 6405. 6410. 6415. 6420. 6425. 6430. 6435. 6440. 6445. 6450. 6455. 6460. 6465. 6470. 6475. 6480. 6485. 6490. 6495. 6500. 6505. 6510. 6515. 6520. 6525. 6530. 6535. 6540. 6545. 6550. 6555. 6560. 6565. 6570. 6575. 6580. 6585. 6590. 6595. 6600. 6605. 6610. 6615. 6620. 6625. 6630. 6635. 6640. 6645. 6650. 6655. 6660. 6665. 6670. 6675. 6680. 6685. 6690. 6695. 6700. 6705. 6710. 6715. 6720. 6725. 6730. 6735. 6740. 6745. 6750. 6755. 6760. 6765. 6770. 6775. 6780. 6785. 6790. 6795. 6800. 6805. 6810. 6815. 6820. 6825. 6830. 6835. 6840. 6845. 6850. 6855. 6860. 6865. 6870. 6875. 6880. 6885. 6890. 6895. 6900. 6905. 6910. 6915. 6920. 6925. 6930. 6935. 6940. 6945. 6950. 6955. 6960. 6965. 6970. 6975. 6980. 6985. 6990. 6995. 7000. 7005. 7010. 7015. 7020. 7025. 7030. 7035. 7040. 7045. 7050. 7055. 7060. 7065. 7070. 7075. 7080. 7085. 7090. 7095. 7100. 7105. 7110. 7115. 7120. 7125. 7130. 7135. 7140. 7145. 7150. 7155. 7160. 7165. 7170. 7175. 7180. 7185. 7190. 7195. 7200. 7205. 7210. 7215. 7220. 7225. 7230. 7235. 7240. 7245. 7250. 7255. 7260. 7265. 7270. 7275. 7280. 7285. 7290. 7295. 7300. 7305. 7310. 7315. 7320. 7325. 7330. 7335. 7340. 7345. 7350. 7355. 7360. 7365. 7370. 7375. 7380. 7385. 7390. 7395. 7400. 7405. 7410. 7415. 7420. 7425. 7430. 7435. 7440. 7445. 7450. 7455. 7460. 7465. 7470. 7475. 7480. 7485. 7490. 7495. 7500. 7505. 7510. 7515. 7520. 7525. 7530. 7535. 7540. 7545. 7550. 7555. 7560. 7565. 7570. 7575. 7580. 7585. 7590. 7595. 7600. 7605. 7610. 7615. 7620. 7625. 7630. 7635. 7640. 7645. 7650. 7655. 7660. 7665. 7670. 7675. 7680. 7685. 7690. 7695. 7700. 7705. 7710. 7715. 7720. 7725. 7730. 7735. 7740. 7745. 7750. 7755. 7760. 7765. 7770. 7775. 7780. 7785. 7790. 7795. 7800. 7805. 7810. 7815. 7820. 7825. 7830. 7835. 7840. 7845. 7850. 7855. 7860. 7865. 7870. 7875. 7880. 7885. 7890. 7895. 7900. 7905. 7910. 7915. 7920. 7925. 7930. 7935. 7940. 7945. 7950. 7955. 7960. 7965. 7970. 7975. 7980. 7985. 7990. 7995. 8000. 8005. 8010. 8015. 8020. 8025. 8030. 8035. 8040. 8045. 8050. 8055. 8060. 8065. 8070. 8075. 8080. 8085. 8090. 8095. 8100. 8105. 8110. 8115. 8120. 8125. 8130. 8135. 8140. 8145. 8150. 8155. 8160. 8165. 8170. 8175. 8180. 8185. 8190. 8195. 8200. 8205. 8210. 8215. 8220. 8225. 8230. 8235. 8240. 8245. 8250. 8255. 8260. 8265. 8270. 8275. 8280. 8285. 8290. 8295. 8300. 8305. 8310. 8315. 8320. 8325. 8330. 8335. 8340. 8345. 8350. 8355. 8360. 8365. 8370. 8375. 8380. 8385. 8390. 8395. 8400. 8405. 8410. 8415. 8420. 8425. 8430. 8435. 8440. 8445. 8450. 8455. 8460. 8465. 8470. 8475. 8480. 8485. 8490. 8495. 8500. 8505. 8510. 8515. 8520. 8525. 8530. 8535. 8540. 8545. 8550. 8555. 8560. 8565. 8570. 8575. 8580. 8585. 8590. 8595. 8600. 8605. 8610. 8615. 8620. 8625. 8630. 8635. 8640. 8645. 8650. 8655. 8660. 8665. 8670. 8675. 8680. 8685. 8690. 8695. 8700. 8705. 8710. 8715. 8720. 8725. 8730. 8735. 8740. 8745. 8750. 8755. 8760. 8765. 8770. 8775. 8780. 8785. 8790. 8795. 8800. 8805. 8810. 8815. 8820. 8825. 8830. 8835. 8840. 8845. 8850. 8855. 8860. 8865. 8870. 8875. 8880. 8885. 8890. 8895. 8900. 8905. 8910. 8915. 8920. 8925. 8930. 8935. 8940. 8945. 8950. 8955. 8960. 8965. 8970. 8975. 8980. 8985. 8990. 8995. 9000. 9005. 9010. 9015. 9020. 9025. 9030. 9035. 9040. 9045. 9050. 9055. 9060. 9065. 9070. 9075. 9080. 9085. 9090. 9095. 9100. 9105. 9110. 9115. 9120. 9125. 9130. 9135. 9140. 9145. 9150. 9155. 9160. 9165. 9170. 9175. 9180. 9185. 9190. 9195. 9200. 9205. 9210. 9215. 9220. 9225.

II OSA

9. EPIGRAAF IV

- Kes seal sõidab silda mööda,
Kuramaa mägesid mööda —
täkku alla kui see tähti,
mees on pealla kui see päeva!
5. Tuleks see meesi minule,

peaks ta mind omale võtma,
paneks mind padjule magama,
seaks mind siidivoodiesse!

- Lähen sellel', kellel' loodud,
10. kellele veri vedanud.

10. «KULDNAINE»

- Vennakene, hellakene,
tööt'sid naiseta elada,
abikaasata ajada,
tüdrukuta teha tööda.
5. Ei saand naiseta elada,
abikaasata ajada,
tüdrukuta teha tööda.
Tuli tundi, veeres päeva —
panid kokku isa kullad,
10. isa kullad, ema kullad,
oma väikese venna kullad
ja oma öndsa õe kullad,
läksid sepa palve'elle:
«Kulla seppa, hella seppa,
15. tee mulle kuldne kaasakene,
vala vaskine emanda,
höbedane teinepooli!»
Sepp tegi sulle kuldse kaasa,
valas vaskise emanda,
20. höbedase teisepoolte.
Vötsid kulla kainelusse,
viisid kulla sa koduje,
höbedase õue peale.
Panid kulla kündemaie,
25. höbedase äästamaie.
vaske rehte peksemiae.
Kuld ei hakand kündemaie
ega höbe äästamaie,
vaskne rehte peksemiae.
30. Viisid kulla kamberisse,
panid ette vöidaleiba,
meelitasid metta sööma.

Ei see kuld ei võtnud võida
ega höbe mekkind metta.

35. Läksid kulla magama,
höbedaga hingamaie.
Heitsid kulla käe peale,
höbedase hõlma alla —
mis oli külge vastu kulda,
40. see oli külge külma külge;
mis oli külge vastu vaipa,
see oli külge sooja külge.
Töusid hommiku ülesse —
ei see kuld ei kuulnud töusta,
45. höbedane ärgatagi.
Vötsid kulla kainelusse,
höbe hõlmade vahele —
läksid külaeide juurde,
küla vana taadi juurde:
50. «Külaeided, eidekesed,
külataadid, taadikesed,
aidake aru pidada,
mis sellel kullal puudunekse?»
Külaeided kostelikud.
55. külataadid tappelikud:
«Oh sina nolki, noori meesi!
Kuus sel kullal puudunekse:
keelta suhu, meeltha pähе,
otsa oidi ümmargusta,
60. südant alla rinnavitsa,
sisse silmanägemista,
rähе kõrvakuulemist!
65. Võtnud naine neidudesta —
kui lähed öhtul sa koduje,
naerab naine neidudesta!»

11. «KALMUNEIU»

- Peeter peeni poisikene,
kalevine mehikene
raiust sööru, rookis sööru,
kündis sööru, külvas kaera,
5. külvas kesva kirikuteele,
kaera kalmutee äärde.
Ise kündis, ise mõtles,
ise külvas ja kõneles:
«Kasva, kasva kaerakene,
10. kerki üles, kesvakene!
Oh kalmu, kasvata kaera,
oh kirik, kergita kesva!
Kui mul kasvab kaunis kaera,
kaunis kaera, kiidukesva —
15. mina kalmust naise naidan,
liivasta neitsi nimitsen!»
Kasvas kaunis kaerakene,
kerkis kiidukesvakene.

- Peeter peeni poisikene,
20. kalevine mehikene
viis siis likku ta linnaksed,
viis ojasse õlleterad,
hakkas naista naitemaie,
ubasuuda ostemaie.
25. Ei olnud õige, nagu ütles,
ei olnud tõsi, mis ta töötas,
ei ta kalmust naista naitnud,
liivast ei neitsit nimitsend.
- Peeter peeni poisikene,
30. ehtis ennast ta ilusasti:
selga ajas ta sinisärgi.
pähе pani kööritud kübara,
jalga säädis saksa saapad —
nii läks kaasat kosimaie,
35. ubasuuda ostemaie.
Kosis Riiast rikkal tütre,

- vöttis Riia raadilapse.
 Kui sai Peeter siis pärale
 Riia rikka raadi öue —
 40. kuld oli katus koja päälla,
 hõbedased aiavitsad,
 teraksesta teibapaarid.
 Ajas hobuse muru päälle,
 paadi pärrapaja alla,
 45. ise läks tappa teretama,
 teretama, tervitama:
 «Tere, tere, neiu ema,
 neiu ema, neiu isa,
 neiu viisi vennakesta,
 50. kuusi kullasta sösärt!
 Ons teil neiduda koduna,
 siidipölle põrmandulla,
 kuldapärga kamberissa?
 Kas saab siita mulle naista,
 55. meelikada mōrsijada?»
 Neiu ema hellakene,
 tema lausus meelestana,
 oma meeble poolestana:
 «Küll on meilla neidu kodu,
 60. siidipölle põrmandulla,
 kuldapärga kamberissa.
 Saab küll siita sulle naine,
 saaneb meelikas mōrsija!»
 Peetrat toas söödetie,
 65. söödetie, joodetie,
 teda meella ravitseti,
 vahaleemel vastu võeti —
 neidu aidas ehitati,
 kamberissa kaunistati.
 70. Sai siis neidu valmistatud,
 kaokene kaunistatud,
 neiu ema hellakene,
 ise lausus meelestana,
 oma meeble poolestana:
 75. «Peiukene, poisikene,
 aja hobu aida ette,
 keera kambri ukse ette!»
 Neidu astus aidast välja,
 kamberista kapsateles —
 80. kirevambi kui see rähna,
 meelusambi metsalindu.
 Neidu saani saadetie,
 peiu kõrva paigutati:
 anti kulda kotitäisi,
 85. pandi karda karbitäisi.
 Peeter mōrsja vastu vöttis,
 sõtse saanile sõöritas,
 ise äärele seisatas,
 panjala parda'alle —
 90. saani parras praksatie,
 looga küüsi loksatie.
 Peeter lausus meelestana,
 oma meeble poolestana:
 «Jumal teaneb Jumaluke,
 95. Mari teaneb madaluke,
 ehk mul itkud eessa onvad,
 silmavesi eessa veereb!
 Miksi loksus looga küüsi,
 miksi praksus saani parras?»
 100. Hakkas koju minemaie,
 vendadele veeremaie.
- Olid hüvad tal hobused,
 olid kaunid kaerasöjad,
 läksid mäkke mängidessa,
 105. kallastesse kareldessa.
 Sai ta kalmu kaela saanud,
 sai ta koolu kohta saanud,
 joudis ligi liivakulle,
 manalaste maie päälle —
 110. jäi tal saani seisemaie,
 päralauda peatama,
 puutus regi kivi külge,
 reepõhja kännu külge,
 kaustavitsa kadajasse,
 115. pökipooli pedajassee.
 Peeter peeni poisikene,
 emalapsi hellakene
 minuteli, tuleteli,
 minuteli meelihobust,
 120. tuleteli tuliratsut —
 ei saa minna meelihobu,
 ei saa tulla tuliratsu,
 pääse saani seisemasta,
 päralauda peatamasta!
 125. Kaasa küündis küsimaise,
 noorik hakkas nöudemai: «Miks sa kisud kivistikku, miks sa kakud kännustikku? Söida sätitud silda mööda,
 130. lase tehtud teeda mööda! Ilmaline, kalmuline,
 tule päästa regi kivist,
 kaustavitsa kännustikust!» Välja tulid toonilased,
 135. vastu kostsid kalmulised,
 Tooni tüterid törelid,
 Mana lapsed manitsesid: «Peeter peeni poisikene, kosilane körgikene,
 140. ei olnud õige, mis sa ütlid,
 ei olnud tösi, mis sa töötid —
 olid sa maada kündemassa,
 leivamaada liitemassa,
 kui sa künnid, siis sa mötlid,
 145. kui sa külvid, siis könelid: «Kasva, kasva kaerakene,
 kerki üles, kesvakene! Mina kalmust naise naidan,
 liivasta neitsi nimitsen!»
 150. Peeter peeni poisikene,
 kaval veli, veljokene!
 Anna nüüd meile, mis sa annad,
 töota, veljo, mis sa töötad!» Peeter peeni poisikene
 155. töötas kimbu kinda'aida,
 kaksi kimpu kapukaida,
 lubas lidu linikuida,
 hauatäie hamesida,
 lubas kirstu kirevaida,
 160. kogu vaka valge'eida.
 Peeter peeni poisikene,
 emalapsi hellakene
 minuteli, tuleteli,
 minuteli meelihobust,
 165. tuleteli tuliratsut —

- ei saa minna meelihobu,
 ei saa tulla tuliratsu,
 pääse saani seisemasta,
 päralauda peatamasta!
170. Jälle tulid toonilased,
 vastu kostsid kalmulised,
 Tooni tüterid törelid,
 Mana lapsed manitsesid:
 «Anna meile, mis sa annad,
 tõota, veljo, mis sa tõotad!»
175. Peeter peeni poisikene
 töötas rakkest isa ruuna,
 isa ruuna, ema lehma,
 lubas velle künnihärjad,
180. pääl sõtse läpsilehmad,
 lubas karja kasvamasta,
 pölluvilja vörsumasta!
 Peeter peeni poisikene,
 emalapsi hellakene
185. minuteli, tuleteli,
 minuteli meelihobust,
 tuleteli tuliratsut —
 ei saa minna meelihobu,
 ei saa tulla tuliratsu,
190. pääse saani seisemasta,
 päralauda peatamasta!
 Jälle tulid toonilased,
 vastu kostsid kalmulised,
 Tooni tüterid törelid,
195. Mana lapsed manitsesid:
 «Anna meile, mis sa annad,
 tõota, veljo, mis sa tõotad!»
- Peeter peeni poisikene
 töötas pungast poeraha,
200. karmanista kaubaraha,
 lubas vaka vana raha,
 külimitu killingida,
 lubas kulda kotitääie,
 kallist karda karbitääie!
205. Peeter peeni poisikene,
 emalapsi hellakene
 minuteli, tuleteli,
 minuteli meelihobust,
 tuleteli tuliratsut —
210. ei saa minna meelihobu,
 ei saa tulla tuliratsu,
 pääse saani seisemasta,
 päralauda peatamasta!
 Jälle tulid toonilased,
215. maaasta tõusid kalmulised,
 ette seisid Tooni türed,
 taha Mana need miniad,
 ligi liiva lellenaised.
 Kõik nad kalmusta kõnelid,
220. sõna ütlid sõmerasta:
 «Anna nüüd meile, mis sa annad,
 tõota, veljo, mis sa tõotad!»
- Peeter peeni poisikene
 töötas sada saajameesta,
225. pääl kümme peiupoissi,
 lubas kodu kalevise,
 oma õue õunapuise,
 lubas isa, lubas ema,
 õed ja vennad õuestagi!
230. Peeter peeni poisikene,
- emalapsi hellakene
 minuteli, tuleteli,
 minuteli meelihobust,
 tuleteli tuliratsut,
235. ise mööka tilisteli,
 kaelarauda raputeli,
 tahitis raiu ratsu pääda,
 hüva hoosta ta hukata!
 Ei saa minna meelihobu,
240. ei saa tulla tuliratsu,
 pääse saani seisemasta,
 päralauda peatamasta.
 Peeter peeni poisikene,
 kalevine kosilane
245. lõi ta käe vastu kätta,
 teise käe vastu teista:
 «Mis nüüd teha, kuhu minna?»
 Anda kallis kaali alta,
 linnuke linase alta?
250. Töötas noore nuku alta,
 kabukese kaali alta,
 linnukese lina alta —
 nüüd sai minna meelihobu,
 nüüd sai tulla tuliratsu,
255. pääsis saani seisemasta,
 päralauda peatamasta,
 kerkis regi kivi küljest,
 reepõhja kännu küljest.
 Sai siis Peeter koju joudnud
260. ema läks vastu vaatamaie,
 kandja vastu kaemaie,
 kas saab noorik naeruline,
 kas saab tugev tooberille,
 kas saab paras pangedelle!
265. Ema katsus kaali all,
 heitis sõrme sõba alla,
 leidis koolija saanista,
 kalmulise kaali alta.
 «Pojakene poisikene,
270. miks sul koolja saani seessa,
 kalmuline kaali alla?
 Sina kalmust naise naitsid,
 sestap koolja saani seessa,
 kalmuline kaali alla!
275. Pojakene, poisikene,
 kuhu mul nüüd sinda panna?
 Neiulla on sugu suuri,
 sugu suuri, võsa laia,
 teda taga otsitakse,
280. vara vaja leitetakse!»
 «Emakene, memmekene,
 poeg pane täheks taeva'asse,
 mini merre sõmeraksi!
 Tuled üles hommikulla,
285. vara enne valge'eda,
 vaata tähti taeva'assa:
 mis on tähte ilusambi,
 ilusambi, valusambi —
 see on sinu armas poega.
290. Lähed vara sa vesile,
 lähed mere ääre pääl —
 mis on sõmer höorisambi,
 höorisambi, veerisambi —
 see sinu meelikas minia.»
295. Ema istub itkemaie,

muru päälle muretsemaie,
suumitkeb, süda muretseb,
silmad vetta veeretavad,
pale laseb laine'eida:
300. kasvatasin tütttereida,
hoidsin oma heada poega,
kasvatasin, kallistasin,

suu juures suigutasin —
mõtlesin tuge tulema,
305. arvasin abi olema!
Ei saanud abi emale,
ei tulnud tuge haudujale.
Seni ma itken, kuni elan,
seni kurdan, kuni koolen.

12. EPILOOG

Võõra hirmud, võõra armud —
need käivad läbi südame,
läbi mu ihmuse ilusa,
läbi mu pale punase.

Ole terve, tütar noori,
oma au hoidemasta,
suurta koera surmamasta,
teeröövlit tappemasta!

Minu töö, minu tegeva,
minu see poega päralta,
minu see oma oleksi!
Ei või katta kargajada,
ei või petta pelgajada,
varjata verevalajat!

Mõistad võtta, mõistad hoida,
mõista õigesti elada!
Ei olnud õige, mis sa ütlid,
ei olnud tõsi, mis sa tõotid!
Anna nüüd meile, mis sa annad,
tõota, veljo, mis sa tõotad!

Ei ole armuandijada,
ega peasilitajada.
Tuleb tuuli, annab armu,
paistab päeva, pead silitab.
Emal oli hulka tütttereida,
kaksi hulka kanaseida...
Tuleb tuuli, annab armu,
paistab päeva, pead silitab.

Tekstide allikad

1. J. HURT, Setukeste laulud I 1904
2. Eesti rahvalaulud dr. J. Hurda ja teiste kogudest. Toimetanud O. KALLAS jt. I 1926, II 1932
3. Eesti rahvalaulud. Antoloogia. Toimetanud Ü. TEDRE I—IV 1969—1974

Viisiide allikad

1. H. TAMPERE, Eesti rahvalaule viisiidega IV 1964
2. Eesti Raadio ja Kirjandusmuuseumi heliarhiivid

*

PROLOOG (orig. «Tütarde tapja») — laulnud Katri Sikk, 84 a. vana, Antsla rajoonis, Varstu alevikus (Rõuge kihelkonnas) 1957. a.

KARSKE NEIU (orig. «Suisa suud») — laulnud Juuli Ott, 67 a. vana, Kolga-Jaanzi kihelkonnas, Võisiku vallas, Oti külas 1936. a.

EKSINUD NEIU (orig. «Mareta laps») — laulnud Mari Kullamägi, Kadriina kihelkonnas, Vohnja vallas, Ohepalu külas 1913. a.

MEHETAPJA (orig. «Laevahukk») — laulnud Miina Aer, Pöide kihelkonnas, Uuemõisa vallas, Ardla külas 1909. a.

NAISETAPJA («Tooma laul») — laulnud Anna Oja, 56 a. vana, koos kooriga, Võru rajoonis, Helbi külas (Setumaa al) 1972. a.

KULDNAINE — laulnud Miina Salström, 53 a. vana, Kuusalu kihelkonnas, Kolga vallas, Hara külas 1911. a.

KALMUNEIU

- a) Peetri motiiv — laulnud Anna Kõiv, 70 a. vana, koos kooriga, Põlva rajoonis, Matsuri külas (Setumaa al) 1972. a
- b) neiu motiiv — laulnud Alla Roosimägi, 57 a. vana, Petseri rajoonis, Trönnõ külas (Setumaa al) 1979. a.
- c) kalmuliste motiiv — laulnud Nasta Lust, 79 a. vana, koos kooriga, Võru rajoonis, Obinitsa külas (Setumaa al) 1972. a.
- d) Peetri ema motiiv (orig. «Marjuleminek») — laulnud Anne Pai, 55 a. vana ja Maria Pai, 63 a. vana, Võru rajoonis, Pliia külas (Setumaa al) 1973. a.

Hind 30 kop.

— ümberlaskud ja mõne muu
võimalikku ega olnud vahende
käest. — Lõpmatuks ida maastiks
on läbi läinud Eesti. Ei saa mõlema
eelseisvatavate mõõtmete ja
teiste mõõtmete vahel mõistlikult
võrdluseks mõõtmeid välja.

— ümberlaskud ei oleks mitte ühe
võimalikku ega mõlema vahende
käest. — Lõpmatuks ida maastiks
on läbi läinud Eesti. Ei saa mõlema
eelseisvatavate mõõtmete ja
teiste mõõtmete vahel mõistlikult
võrdluseks mõõtmeid välja.

15. EPLI00G

— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion

— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion

— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion

— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion

— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion

— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion

— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion

— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion

— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion

— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion

— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion

— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion

— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion
— ümberlaskud, egi õn bastion